

Muqəddəs Kitab

Təwrat, Zəbur
wə Injil toqrisida
kirix söz

© Mukəddəs Kitab 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«Uyqurqə Kalam Tərcimisi»

Mukəddəs Kitab

Təvrat, Zəbur və Injil toqrisida kirix söz

Ərxin nazil kılinojan bu kalamni tonuxturuxka insanning tili dərwekə bəkla ajizlik kılidu.

İnsaniyətning hərqaysı tarihiy dəwrliridə pəylasoplar və danixmən dəp atalojanlar öz əqligə tayinip kəzi kərgən ixlardin pərəz kılıp, qamisining yetixiqə əzlrining hiyalidiki Yaratquqısı toqrisidiki həqiqətlər üstidə izdinip kəlgən. Dunya mikyasidiki kutuphanılar ularning xu tirixqanlikliridin barlıqka kəlgən əsərlər bilən toldurulup turmaqta; birak, ularning arisidiki reallıqka yüzləngən bəzi səmimiyy kixilər əzlrining otturioja qoyojan qaraxliridiki kəmtüklükni etirap kılıxidu. Bu hərgizmu əjəblinərlik ix əməs; buning səwəbi xuki, hərtəəplimə qəklimgə uqraydiojan insan qəksiz bir Hudani öz əqligə tayinip pütünləy qüxinip ketəlməydu, əlwəttə! Əng muhimi, gunahka petip qalojan insanlar qandakmu pak-mukəddəs Yaratquqisidin birər məlumatni bilip yetəlisun?

Undakta, Yaratquqimizni tonuxitin ümid üzuximizgə toqra keləmdu? Yak, hərgiz ümidsizliniximizgə bolmaydu. Əgər Huda Əzini insanlarəja ayan kılıxni halisa həm xundakla Əzini ayan kılıxtin huxallıq tapqan bolsa, undakta əhwal pütünləy baxxiqə bolidu, əlwəttə. Hudaəja ming mərtəm təəkkür! Pərwərdigar Huda dəl xundak kildi. U Əzini söz həm yazmılar bilən insanlarəja ayan kılıp, insaniyətkə əzi həkkidə qüxənqə bərdi.

Təvrat yazmilirida «Məzkur kitablar dəl muxundak məxsəttə ata kılinojan» deyilidu; Zəbur yazmilirida «Məzkur kitablar dəl muxundak məxsəttə ata kılinojan» deyilidu; Injil yazmilirida «Məzkur kitablar dəl muxundak məxsəttə ata kılinojan» deyilidu.

İnjilda Pərwərdigar Hudaning Əz-Əzini ayan kıləjanlıqini muəyyənłəxtüridiojan ikki yəkün harakterlik bayan tepilidu: —

«Pütkül mukəddəs yazmılarning həmmisi Hudaning Rohining yolyoruk-ilhəmi bilən yezilojan bolup, u təlim berix, tənbiə berix, hatalıqlarni tüzitix və kixilərnə həqqaniyət yolioja baxlaxka paydiliktur» («2Tim.» 3:16).

Muxu yərdə **«Pütkül mukəddəs yazmılarning həmmisi»** dəgən ibarə İnjildin ilğiriki Təvrat-Zəbur, xundakla İnjilning əzidiki hərbi söz-ayətning Hudadin kəlgənlikini təkitləydu.

«Mukəddəs Kitab»

«Xuni həmmidin muhim dəp bilixinglar kerəkki, mukəddəs yazmildiki heqkaysi wəhiy pəyoğəmbərlərnin öz qüxənqisi boyiqə yətküzülgən əməs (yaki «əzliri oylap qikқан əməs»). Qünki heqқandak wəhiy-bexarət insanlarning iradisidin kəlgən əməs, bəlki Hudaning mukəddəs adəmliri Mukəddəs Roh tərpidin yetəklinip, Uning türtkisi bilən eytқан səz-kalamdur» («2Pet.» 1:20-21).

Yukirida biz Təwrat, Zəbur wə Injilni ərxтин nazil қilinoqan yaki ərxтин ata қilinoqan, dəp təkitləp өttuk. Undaqta Huda Təwrat, Zəbur wə Injildiki səzlərnı pütкən pəyoğəmbərlərgə wə mukəddəs bəndilirigə huddi ustaz öz xagirtlirioqə «anglap yezix» məxiqi қiloquzоqandək оқup bərgənmidu? Yaki Təwrat, Zəbur wə Injildiki səzlər biwasitə asmandin taxlap berilgənmu?

Yukiriki ayətlərgə karioqanda, hərgiz undak oylimaymiz. Oқurmənlər «nabi» (pəyoğəmbər) degən səzni bilixi mumkin. Əslidə bu səz ibraniy tilidiki «naba» degən səzdin kelip qikқан. «Naba» degən səz əslidə: «uroqup qikқix», «bolduқlap qikқix» degən mənini bildüridu. Mukəddəs Kitabtki təlimlərgə asasen biz xundak ixinimizki, Hudaning səzi Uning Rohining «yolyoruk-ilhami» bilən pəyoğəmbərlərgə yətküzülgən, andin bu səzlər yənə pəyoğəmbərlərnin iqidin «**Uning Rohining yolyoruk-ilhami bilən**» (grek tilida «Huda nəpisi bilən kirgüzüp») uroqup qikқан (grek tilida «roh» wə «nəpəs» bir səz).

Xundak ohxitixқа boliduki, Hudaning səz-kalami huddi muzikining sazdin qikқinidək pəyoğəmbərlərnin roh-қəlbiridin qikқан bolidu. Sazning əzigə has alahidiliki muzikining ahangioqə yaki harakterioqə təsir yətküzidu; lekin sazning alahidiliki yaki hususiyiti (ixənqlik saz bolsila) usta sazqioqə tosaloqu bolmaydu; usta dutarqi əzi qelixni halaydioqan pədigə qelix üqün məlum alahidiliki yaki harakteri bar dutarnı tallıwalidu; andin qelix uslubi yaki istilini sazning alahidilikigə yaki harakterioqə maslaxturidu. Xundak қilip usta sazқining qaloqan muzikisi bəlkim tehimu yekimlik həm tehimu təsirlik bolidu. Xuningoqə ohxax, Hudamu Əzining «sazliri» bolоqan pəyoğəmbərlərnı tallıwalidu; Hudaning қoli astida pəyoğəmbərlərnin mejəz-harakterı, həтта ularning bexidin өtküzülgənlirimu Huda eytməqci bolоqan səzlərnı alahidə yolda ipadiləxtə wasitə bolidu. Xunga biz həқikiy pəyoğəmbərlərnin səzlirini ularning roh-қəlbidin qikқан həm Hudadin qikқан, dəymiz. Huddi rosul Pawlusning eytkinidək: «**Pütкül mukəddəs yazmılarning həmmisi Hudaning Rohining yolyoruk-ilhami bilən yeziloqan**». Xunga mukəddəs yazmılar Hudaning Həmmigə qadir қoli wə hоқuqi арқilik yətküzülgən, xuning üqün biz uning barlıq səzlirini həқikət həm hərbir əқil-huxi jayida bolоqan adəm tərpidin həқikət dəp qobul қilinixi kerək dəp қaraymiz. Hudaning mukəddəs yazmılarnı ata қilix yoli tooқrisida keyinqə biz yənə kəp qüxənқilərnı berimiz; tonuxturux yolida muxunқilik yazојinimiz hazırqə yetərlik bolar.

Hudaning səzlirining yətküzülüxidə buningdin baxқа yollarıu bolоqan, əlwəttə; məsilən, Musa pəyoğəmbər Sinay teoјida Hudadin kəlgən, pütüx kerək bolоqan mukəddəs қanunni wə

«Mukəddəs Kitab»

mukəddəs qedirning quruluşu toʻqrisidiki yolyoruklarni tapxuruwaløjanda u muxularni biwasitə ərxin qobul qiløjān («Mis.» 19-31-bablar); rosul Yuhanna ahirkī zamandiki ixlarni wə yengi asman-zeminni ayan qiløjān wəhiyni tapxuruwaløjanda, bu Wəhiy asasən uningøjā biwasitə ərxin yətküzülgən (Injil «Wəhiy» kitab).

Oqurmənlərnin bəzilirigə səl həyran qalarlik boluxi mumkinki, Təwrat wə Injil birlə muəllip tərripidin kəp kismlik bolup pütülgən kitab bolmastin, bəlki kırıktin artuq muəllip tərripidin pütülgən kəp kismlik bir kitabtur. Təwratning awwalkı bəx kismi dər wəxə Musa pəyoqəmbər tərripidin pütülgən. Bu bəx kismning birinqisi, yəni «Yaritilix» degən kism Hudaning aləmnı yaritix jəryanining hatirisi wə insaniyətning Adəm'atimizdin tartip İbrahım wə uning ailisidikilərgiqə boləjan rohiy tarihinin hatirisidur. Musa pəyoqəmbər bu kitabni Hudaning yolyoruqi bilən püt kən, dəp ixinimiz; əmma u «Yaritilix»ni yezixta pəkət Hudaning Rohining yetəkqilikidə əzidin ilgiri məwjut boləjan, İbrahımning jəmətidə saqlinip kəlgən birnəqqə aozaki yaki pütüklük tarihlarni topla hatiriləjan tarihunasning rolini ətigənidi. Bu kitabni Musa miladiyədin ilgiriki 1475-1400-yillarda püt kən, dəp karaymiz. Təwratniki yənə bir kitabni, yəni «Ayup pəyoqəmbər» degən kitab buningdin tehimu burun pütülgən boluxi mumkin dəp karaymiz.

İbrahımdin Yəhudi yəhki, yəni «İsrail» kelip qikқан. Musaning İsrail iqidiki yetəkqilici wə pəyoqəmbərlikidin keyin, Huda Yəhudi yəhki qinən hər bir dərwi üqün degüdək pəyoqəmbərləni təyinləp turdi; ular yəhki Huda yəhki pak-mukəddəslik, wədiliri wə yollirini əslitətti hən bəziliri ilgiriki pəyoqəmbərlər yətküzgən həwərləgə kəprək yengi wəhiyləni yüklətti. Bəxarətlərdin bəxə Təwratniki bəzi kitablarni tarihiy hatirilə wə bəzilirini ibadət qollanmisi yaki ibadət nəzmiliri deyixkə bolidu. Təwrat jəmiy bolup 39 kitab bar (Yəhudi yəhki adətə bulardin bəzilirini birləxtürüp 22 kitab qilidu). Bularning muəllipliri az degəndimu bəkim 32 adəm bolup, ularning yeziləjan wəqitliri bəkim miladiyədin ilgiriki 1600-yilidin miladiyədin ilgiriki 396-yiliqə sozuləjan boluxi mumkin. Kitablarning muəllipliri hən jəmətidikilərdin tartip dēhkanlarəyiqə boləjan hər təbiqə wə hər dərjilik maarip tərbiyisi kərgən adəmlər idi. Gərgə arka kərunüxi xundək hər tərəplimilik bolsimu, Təwrat jümlidin Zəburdiki həwərlər İnildiki həwər bilən qoxulup ayrılmas mukəmməl boləjan bir pütünlüktin ibarəttur.

Undəkə Təwrat zadi qandək ixlər hatirilidur?

Bu toʻqrisida biz oqurmənlər üqün təwəndiki addiy hən ihqam yəkünni berimiz: —

(1) Hudaning aləmnı yaritixi, xundəkə buningdiki muddia-məqsiti, bolupmu insanoqə boləjan muddia-məqsiti hatiriləngən;

(2) Hudaning insan bilən əslidiki yəkin munasiwiti hatiriləngən;

«Mukəddəs Kitab»

(3) Uxbu munasiwətning insanning gunah sadir qiloqini tüpəylidin buzuloqanliqi hatiriləngən;

(4) Hudaning insanning gunahı wəjidin qüxidiqan balayi'apətlər toqruluk wəhiysi wə insaniyətni Əzigə yeqin munasiwətkə qaytidin kəltürüx toqruluk wədisi hatiriləngən;

(5) Huda agah-bexarət qiloqinidək, insanning gunahı wəjidin qüxidiqan «tərbiiyilik jaza» bolqan apətlər (məsilən, Nuh pəyoqəmbər dəwridiki topan, «Babil munari» qatarlıq wəxələr) hatiriləngən;

(6) Hudaning insaniyətni Əzigə yeqin munasiwətkə qaytidin kəltürüx toqruluk wədisi İbrahimni Əzigə qaqirixi bilən baxlinidu. U İbrahimqə: «**Sən arqılıq yər yüzidiki barlıq ailə-qəbililərgə bəht ata qilinidu**» dəp wədə qilidu («Yar.» 12:3). Keyin, bu wəding İbrahimdin qıqqan əlgə, yəni Yəhədiy həlqigə qaldurulqanliqi hatiriləngən.

Huda «**ular arqılıq yər yüzidiki barlıq ailə-qəbililərgə bəht ata qilinidu**» dəp wədə qiloqan; xundak ikən, u Yəhədiy həlqi arqılıq biz («yər yüzidiki əllər»)gə «bəht yətküzidiqan» qandak ixlarni qildi? Biz Yəhədiylarning tarihioqə nəzər salidiqan bolsak mundaq hulasigə kelələymiz:

(1) Huda Yəhədiy həlqigə Əzining mutlək həkqaniylikini wə pak-mukəddəslikini ayan qildi. Bular Huda ularqə tapiliqan barlıq qanun-bəlgilimilərdə mujəssəmləxkən. Baxqə əllərmu bu qanunlar arqılıq Hudaning təbiitidin azraq bolsimu qüxəngigə igə bolaliqan.

(2) Yəhədiy həlqi Musa pəyoqəmbər arqılıq qüxürülgən bu pütkül qanun-tüzümlərgə əməl qilixqə tirixip-tirmixip intilixliri dawamida əzlrining gunahqar təbiitining asaritigə əsir bolup qaloqanliqini bilip yətkən.

(3) Bundak kattıq sawaqni bilgəndin keyin, İsraildə öz gunahlıq təbiitini obdan bilgən, Hudaqə sadıq bolqan bir «qaldisi» pəyda boldi. Xuning bilən ular əzlrining bir Qutkuzoquqioqə bolqan kət'iy mohtajlikini tonup yətkən; Qutkuzoquqi dunyaqə kəlgəndə ular uni qobul qilixqə təyyar idi.

(«Hudaning qaldisi»din baxqılar bolsa əzining qayta-qayta otküzgən səwənliklirigə kəzini yumup, əzlrini baxqə əllər bilən selixturup: «Hərhalda, biz bu «butpərəs kapirlar»din yaxximiz» deyixti. Biraq Huda ularning qəlbigə qarap ularni əməliyəttə kapirlardin bəttər dəp bildi).

(4) Kəp pəyoqəmbərlərnin qayati wə sezliri hatiriləngən Təwrat-Zəburda, hərqaysi dəwrlərdə yaxioqan kəpligən pəyoqəmbərlərnin bayanliri arqılıq Huda kəlgüsində bir Qutkuzoquqi, yəni Məsihni əwətidioqanliqini insanlarqə uqturidu. Məsih kəlgəndə U: (a) Əz azab-oqubətliri bilən Xəytanni məqlup qilidu; (ə) awwal İsrailqə, andin barlıq baxqə əllərgə gunahlarınin kəqürümini elip kelidu; (b) niyat, yəni yengi (mənggülik) qayati elip kelidu;

«Mukəddəs Kitab»

baxқиё eytkanda U Hudaning insanda bolqan əslidiki məqsiti, yəni «**insan obrazimiz və süritimiz bolsun**» degən məqsitini ahirida əməlgə axuridu («Yar.» 1:26).

(5) Ahirida Israil həlki arkilik Qutkuzoquqi-Məsih pak kız Məryəmdin tuqulup, dunyaqə kəldi. U dəl «**barlik əllərgə ata qilinoqan bəht**»tur.

Yukirikidiki bu bəx basquqni yənə Hudaning padixahliqining aldi bilən Xəytanning, andin insanning gunahqa teyilip qüxüx səwəbidin buzuloqan ələmgə kədəmmukədəm «bəsup kirix» jəryani dəp süpətlisəkmü bolidu.

Yukirida tiloqə elinoqan birinqi, ikkinqi, üqinqi və tətinqi bəht-bərikət yətküzidioqan basquqlar Təwratning asasiy məzmunidur. «Təwrat» degən səzning mənisi «yolyoruk», «hıdayət» degənlik bolup — u pəkət Hudaning əmrila əməs, bəlki insanlarqə ularning Hudaqə kət'iy mohtajliki tooqruluk təlim-tərbiyə berip, Huda bilən yaraxturux yolini, yəni nijatni ayan qilidioqan kitabtur. Injilning asasiy həwiri bolsa Hudaning nijatini elip kəlgən Məsihning dunyaqə kelixi, əlwəttə; xunga Təwrat və Injilning bir-biri bilən bolqan munasiwiti «tən bilən bax»ning munasiwitidur — ayrilmas bir pütünlükning ikki qismidur.

Tərijimə prinsipliri

Təwratning zor kəp qismi ibraniy tilida, az bir qismi aramiy tilida yeziloqan, Injil qədəmkı grek tili (Yunan tili)da yeziloqan. Biz Təwratning hər bir qismini tərijimə qiloqinimizda uningqə munasiwətlik ibraniyxunaslarning (ingliz tilida yeziloqan) əsərlirini okup paydilanduk; andin birnəqqə hil ingliz tilidiki tərijimələrdin, hənzü tilidiki «Hehebən», «Xinyibən» və «Lujenjung» katarlik tərijimə nushiliridin və rus tilidiki «Sinodal» tərijimisidin paydilanduk. Həmdə biz Məhmət Xükrining Kəxkərdə 1910-1937-yillirida ixligən uyoqur tilidiki tərijimisi (torda «www.dunyaningnuri.com») və xundakla «Həzirki zaman uyoqurqə tərijimisi»din (torda «www.hayatnuri.com»)də tepilidioqan kisimliridin) kəp paydilanduk.

Injilni tərijimə qilix hizmitimizdə yukirida tiloqə elinoqan materiyyallardin baxqa biz grek tilidiki tekistləni biwasitə kərüp ixliduk və xuningdək qədəmkı grek tilini tətqik qiləqan nuroquniInjilxunaslarning əsərliridin paydilinip turup ixliduk.

Qolingizdiki bu tərijimə nushisida bizning kəzligən nıxan-məqsitimiz xuki, küqimizning yetixiqə okurmənlərgə əslidiki ibraniyqə və grekqə tekistləni əynən ipadiləydioqan xəkil və səz-ibariləni qollinixka tırixtuk. Uxbu hizmətni Huda aldida titrəp-qorqqan həlda, Uningdin: «Bizgə Əz səz-kalamingni sadıqlıq bilən ipadiləx qabiliyitini ata qiloqaysən» dəp ətünüp ixliduk. Bizgə yardım bərgən bir ibraniyxunasning: «Mukəddəs Kitabni tərijimə qiloquqi qoqum əsliy

«Mukəddəs Kitab»

tekistning quli boluxi kerək» degən həkmətlik sözini prinsip kildük. İbraniy tilidiki yaki grek tilidiki məlum bir söz-ibarə wə idiomning uyquur tilida udul kelidioqanliri bolsa, biz xuni təjrimimizdə ixləttük, əlwəttə; kaysi yərdə ibraniy tilida yaki grek tilida məlum bir söz-ibarə wə idiomni səzmusez təjrimə kılqan bolsaq oqurmənlərgə müjməllik, ikki bislik yaki hata təsir yətküzüx ehtimallıqı bolqanda, biz mənisi uningqə əng yeqin ibarini ixlitixkə tirixtuk wə kəp yərlərdə əslidiki ibarini izahatlırimizda kərsəttük.

Bəzi ayətlərnin təjrimimizdə kərsitilginidin yənə baxqə hil qüxəndürüxliri bolsa, ularni izahatlırimizdimu kərsitixkə tirixtuk wə bəzidə biz tallioqan təjrimining səwəblirini kərsəttük.

Təwrat wə İnjliling barlıq kişimlirida kitabning arqə kərünüxini tonuxturidioqan «kirix söz» bar, wə ahirida qüxinix təs bolqan ayətlər xərhlindioqan yaki bəzi muhım nuqtilar təkitləp kərsitilidioqan «qoxumqə söz»lərni kirgüzduk.

Mukəddəs Kitabni əginix wə qüxinixitiki əng yahxi qoral dəl mukəddəs kitabning əzidur; u oquloqanseri öz-əzigə xərhl berip qüxənqimizni axurup baridu. Xu wəjidin biz izahatlırimizdimu məzkur ayət bilən yeqin munasiwətlilik bolqan baxqə ayətlərnin qəyərde kərlüqənlikini kərsitip əttük.

Təjrimə jəryanida Həmmigə Qadir Boluquqining bizgə ata kılqan küq-məditə üqün Uningqə sanəksiz rəhmətlərnə eytimiz, xundəklə Uningdin bizgə mədət bərgəndək oqurmənlərgimu Öz söz-kalamini qüxinixigə mədət berixini qin kənglimizdin ümid kılimiz.

Bizning bu təjrimimizni «www.mukeddeskalam.com»tin qüxürüxkə bolidu wə xu tor bəttin munasiwətlilik baxqə materiyallarmu oqurmənlərgə təminlinidu. Mana bu jayda biz oqurmənlərnin soalliri yaki pikirlirini qarxi alimiz wə imkaniyitimiz bariqə silərgə jawab berimiz.

Əsliy tekstlər

Oqurmənlər: «Təwratning əsliy qol yazmisi nədə?», «İnjliling əsliy qol yazmisi nədə?», «Silər nemini əsas kılıp təjrimə kildinglar?» degən soalni qoyuxi mumkin. Bu əlwəttə intayin aqılanilik bilən quyuloqan soaldur.

Bu soaloqə beridioqan jawabimiz xuki, biz bu izdinixni oqurmənlirimizgə həwalə kılimiz. İxinmizki, qədirlik oqurmənlirimiz təwəndiki addiy həwərnə kütüphanilərdin yaki «Internet»tin təxürüp tapalaydu: —

(1) Təwratning yaki İnjliling əslidiki qol yazmilirining həqkəysisi bügüingə qədər tepiloqini yox.

(2) Həlbuki, Təwratning hərəkəysi kişimlirining heli kəp intayin qədimki kəqürmə nushiliri wə xuningdək İnjliling hərəkəysi kişimlirining intayin kəp qədimki kəqürmə nushiliri məwjut.

«Mukəddəs Kitab»

(3) Təvrat kışimlirining kəqürmilirining bir-biri bilən selixturuluxidin Yəhədiy həlkining mukəddəs kalamlarni «kəqürux hizmiti»diki sadiklikı wə əstayidillikı enik kərülıdu. Ular mukəddəs kalamlarni kəqürux hizmiti jəhəttə dang qıkarəjan. Bu həkikətni oquk ispatlaydıəjan təwəndiki pakıtlarəja qarap bakaylı: —

(a) Miladiyədin keyinki 1930-yılıqıə «Təwrattiki əng kədimki kəqürmilər» dəp karəlan yazmılarning yezıləjan waktı alimlarning pərziqə miladiyədin keyinki 800-yıllar idi (bu kəqürülmilər «Masorit tekstliri» deyilidu). 1930-yıllarda İordaniyədə, «Əlök Dengiz»əja yekın engkürlərdin nəhayiti kəp kədimki oram yazmılar tepiləjan. Arheologlarning təkxürüp ispatlıxiqə bu yazmılarning yezıləjan waktı az degəndimu miladiyədin ilğiriki 2-əsirgə yaki 3-əsirgə toəra kelidu. Bu oram yazmılar «Əstər» kışmidin baxkə, Təwratning barlık kışimlirini əz iqiğə alidu. Bu oram yazmılarni 1000 yildin keyinki «Masorit tekstliri» bilən selixturoəanda baykəlan pərklər zərriqilik degili bolidu. Xunga kəlimizdiki Təwratning kəqürülmiliri mutlək ixənqlik, dəp ispatlinidu.

(ə) Yəhədiy həlkı əsirmu-əsir Təwrattiki yazmılarni tolimu kədirləp kəlgən. Ular Təwratning kışimlirini kəqürux hizmitini intayin muhım dəp karıəjaqkə, məlum kəqürmining toərilikini təkxüruxtə hərhil təkxürux yollirini ijad kıləjan. Bu təkxürux yolliridin biri «hərplərnı sanax» bolup, məlum yengi kəqürülmining hərəp sani birsi artuk yaki kəm bolsa, yaki pütün kəqürülmining «dəl otturısidiki» hərəp toəra bolmısa ular kəqürmini xu həman yırtıp taxlaytti wə yengiwxatın kəqüruxni baxlaytti (həzirki mətbuat bundak kələm bilən kəqüruxni kerəksiz kildi, əlwəttə, ləkin bəzi Yəhədiylər qıraylık kərkəm bolsun dəp tehiqə həsnə hət bilən kəqürüwatidu).

(4) İnılning kədimki kəqürülmiliri nəhayiti kəp (dunyaning kəp yərliridin tepiləjan 8000din artuk kəqürmə nushisi bar). Bularning əng kədimkiliri miladiyədin keyinki 2-əsirdə yaki həttə 1-əsirdə yezıləjan. Ularning kəp kışmi bir-birigə selixturuləanda pərklirining yənıla intayin azlıkı baykılıdu. Biz tərjimimizdə yukirida tiləja elinəjan nuroəun tekstlərdin tallanəjan «kəp kəqürmilərdin tallanma» degən tekstni əsas kılduk. İzahətimizdə kədimki kəqürülmilərdə əhmiyiti bar boləjan pərklər bolsa biz xuni kərsitixkə tirixtuk. Əmma xundak pərklər həqyərə İnıldiki muhım təlimlərgə həqkəndak təsir kərsitəlməydu.

Pərwərdigar Huda Həmmigə Qadırdur. Xunglaxkə, Uning mukəddəs səz-kalamıəja ixinixni wə əstayidillik bilən əgixip mengixni halaydıəjanlar üqün, Pərwərdigarning uni toluk, mukəmməl saklaxkə kədir ikənlikigə mutlək ixinimiz.

«Kədimki kəqürülmilər»ning foto nushilirinimu kərüng.

«Mukəddəs Kitab»

Izahat: — Yənə okurmənlərgə əskərtməkcimizki, tekist iqidə kərülgən barlıq kirix sözlər, mawzular, bax qurlar, izahatlar wə qoxumqə sözlər okurmənlərgə yardimi bolsun üqün təjiman tərpidin berildi. Ular mukəddəs kitabning əsliy tekist-ayətlirining bir qismi əməs.

Yənə kərsətməkcimizki, Təwrat-injildiki «bab»lar wə «ayətlər»ning «tərtip rəqəmliri» okurmənlərgə qolaylıq bolsun üqün kəqürgüqilər tərpidin qoxuloqan bolup, ular əsliy tekistning bir qismi əməs idi. Əsli tekistlərdə pəqət «Zəbur»dila küylərning əsli «tərtip rəqəmliri» boləqan.

Əyni tekistkə yənə səz qoxqan bolsaq biz bu sözlərnı muxu rəngdə berimiz.

Izahat: — muxu təjrimimizdə məlum kitabning XX-bab, YY-ayət «XX:YY» dəp ipadiləndi; məsilən, «Yar.» 49:23 bolsa Təwrat, «Yarıtılıx», 49-bab, 23-ayətni kərsitidu.